

A HÁTTÉR TÁRSASÁG A MELEGEKÉRT VÉLEMÉNYE AZ ÚJ POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV TERVEZETÉNEK TRANSZSZEXUÁLISOKAT ÉRINTŐ SZABÁLYAI KAPCSÁN

2008. január 28.

Az új Polgári Törvénykönyv tervezete a jelenlegi szabályozáshoz képest a házasság megszűnésének egy újabb esetét vezet be, amikor kimondja: a házasság megszűnik az egyik házastárs nemének megváltoztatásával (3:21. § (1) bek. d) pont). Ugyanezt a szabályt a tervezet a bejegyzett élettársak esetében is kimondja, amikor a házasság megszűnésének eseteit hivatkozva meg a bejegyzett élettársi kapcsolat megszűnése kapcsán (3:101. § (3) bek.). Véleményünk szerint a szabályozás a házasság esetében nem kellően kidolgozott, a bejegyzett élettársak esetében pedig teljesen indokolatlan.

Az új Polgári Törvénykönyv a jelenleg hatályos családjogi törvénnyel azonos módon nem teszi lehetővé az azonos nemű párok házasságkötését. Ebből levezethető, hogy az állam meg kívánja akadályozni, hogy a nemváltáson átesett személyek korábbi házasságának érvényessége miatt mégis azonos nemű házasságok jöjjenek létre. A tervezet emellett helyesen ismeri fel, hogy az azonos nemű párok együttélésének jogi elismerésére szükség van, ezért bevezeti a mind azonos, mind különböző nemű párok számára nyitva álló bejegyzett élettársi kapcsolatot. Míg a házasság esetében a megszűnést indokolja az azonos neműek házasságának tilalma, ez az indok a bejegyzett élettársak esetében nem áll fenn, hiszen akár azonos nemű, akár különemű bejegyzett élettársakról van szó, a felek a nemváltás után is köthetnének bejegyzett élettársi kapcsolatot.

A tervezet mögött az a – véleményünk szerint hibás általánosításon alapuló – elképzelés áll, hogy a nemváltáson áteső személyek szükségképpen fel kívánják bontani azt az életközösséget, amelyben a nemváltás előtt éltek. A gyakorlat azonban az mutatja, hogy vannak olyan párok, akik a nemváltás ellenére együtt kívánnak maradni. Ezekben az esetekben a bejegyzett élettársi kapcsolat megszűnése indokolatlan lenne; korábban házasságot kötött párok esetében pedig olyan megoldás lenne szükséges, amely az állam részéről a lehető legkevesebb beavatkozást jelent magánéletükbe. Javaslatunk szerint a házasságban élő transzszexuálisnak és házastársának a nemváltási eljárás során nyilatkoznia kellene róla, hogy a továbbiakban együtt kívánnak-e élni: ha nem, a házasság megszűnik, és a felek külön perben kérhetik a vagyonmegosztási, gyermekelhelyezési, stb. kérdések rendezését; ha igen, a házasság bejegyzett élettársi kapcsolattá alakul, a bejegyzett élettársi kapcsolat keletkezésének dátuma a házasság megkötésének dátuma lenne. Így megakadályozható lenne, hogy az életközösség fennállásának hosszához kötött jogosultságok (pl. özvegyi nyugdíj) azért ne illessék meg a feleket, mert a nemváltás előtti együttélés időszaka a jogosultsági idő megállapításakor nem számítható be.

Azok a bejegyzett élettársak, akik a nemváltás után nem kívánnak együtt maradni, illetve akik ugyan a nemváltás során még úgy nyilatkoztak, hogy együtt kívánnak maradni, de a nemváltás után meggondolják magukat, a bejegyzett élettársi kapcsolat felbontására vonatkozó szabályok alapján minden további nélkül kérhetik a közjegyzőtől vagy a bíróságtól bejegyzett élettársi kapcsolatuk felbontását.

Mindezek mellett meg kell jegyeznünk, hogy bár a neváltás gyakorlata ma Magyarországon megfelel a nemzetközi gyakorlatnak, az eljárás menete nincs jogszabályba foglalva, a neváltást kérvényező állampolgárok helyzete ezért rendkívül kiszolgáltatott. Amennyiben a jogalkotó egyértelmű helyzetet kíván teremteni a transzszexuálisok számára a családjogi viszonyok terén, elvárható lenne, hogy hasonló alapossággal kerüljön szabályozásra a neváltás engedélyezésének és hatósági bejegyzésének folyamata is. Egy ilyen szabályozás hiányában – mint ahogy arra a Szerkesztőbizottság által 2006. márciusában közzétett tervezet indoklása is utal – a családjogi szabályok alkalmazása rendkívül nehézkes. Amennyiben az illetékes minisztériumok közreműködésével megindul egy ilyen jogszabály kidolgozása, a Háttér Társaság a Melegekért szakértői szívesen részt vesznek a kodifikációs folyamatban – különös tekintettel arra, hogy a témával kapcsolatban Magyarországon eddig csupán egyetlen empirikus kutatás készült, melyet a Háttér Társaság a Melegekért végzett az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium támogatásával 2003-2004 folyamán „Transzszexuálisok az egészségügyi-szociális ellátórendszerben” címmel.

Mindezek alapján javasoljuk:

- **a neváltás miatti megszűnési ok a bejegyzett élettársak esetében kerüljön ki a törvényből;**
- **a törvény biztosítson lehetőséget rá, hogy a neváltáson áteső emberek házasságukat bejegyzett élettársi kapcsolattá alakítsák;**
- **készüljön jogszabály a neváltás folyamatához kapcsolódó jogi kérdések rendezésére.**

Budapest, 2008. január 28.

Mocsonaki László, ügyvivő s.k.
Háttér Társaság a Melegekért